

BIBLIOTEKA MESUD-ef. SMAILBEGOVIĆA

Almir FATIĆ

M

esud-ef. Smailbegović je rođen 1254. godine po Hidžri/1834. godine po miladu u Tešnju.

Prva svoja znanja o vjeri i početnu gramatiku arapskoga jezika stječe pred svojim ocem r. Ali Riza-ef. Godine 1277/1857. odlazi na daljnje školovanje u Carigrad. U Carigradu se upisuje u Čukur medresu, a na jutarnje dersove (predavanja) ide pred u to vrijeme velikog muslimanskog učenjaka/alima, Husejn-ef. Kavalaleliju, dok ikindijske (popodne) dersove sluša pred čuvenim fekihom (vjerskim znalцем) Jusuf-ef. Tikvešlijom. Mesud-ef. ostaje u Carigradu 15 godina. Imajući dobre učitelje i veliku želju za znanjem Mesud-ef. je stekao solidno znanje iz temeljnih disciplina islamskoga nauka: tefsir, hadis, usuli-fikh, feraiz (hanefijsko nasljedno pravo), ali i iz drugih znanstvenih disciplina, poput matematike, geometrije i astronomije. U svim ovim disciplinama Mesud-ef. je pokazao veliko interesovanje i često prednjačio nad svojim kolegama u mnogima od njih. Nakon petnaestogodišnjeg naukovanja u Carigradu i dobivanja idžazetname Mesud-ef. se vraća u svoj rodni Tešanj, gdje postaje muderrisom (profesorom) u Gazi Ferhat-begovoj medresi. Godine 1294. po Hidžri Mesud-ef. se ponovo zapućuje u Carigrad, ovaj puta radi polaganja propisanih ispita za zvanje muftije. Okončavši uspješno propisane ispite Mesud-ef. postaje tešanjskim muftijom. Na toj časnoj funkciji ostaje sve do svoje smrti 17.03.1904. godine.

Muftija je bio i veliki dobrotvor ili vakif. Tako je 1897.g. uvakufio 4000 kruna za tešanj-

sku medresu, u kojoj je bio muderris. Potrebno je reći da je Mesud-ef. bio jedan od najučevnijih muderrisa tešanjске medrese. Jedan od njegovih učenika je i slavni pjesnik Musa Ćazim Ćatić. Gore navedene godine za gradnju zgrade muške mektebi-ibtidaije muftija je također uvakufio 2000 kruna. Godine 1898. Mesud-ef. Smailbegović, posljednji tešanjски muftija, odlikovan je za lojalnost ordenom viteškog reda od cara Franje Josipa I.

Muftija Mesud-ef. Smailbegović velika je duhovna pojava grada Tešnja s kraja XIX stoljeća. Njegovoj učenosti i islamskoj ljudskosti na daleko nije bilo premca. Ipak, on je ostao u svome rodnom gradu i kao učitelj, muderris, muftija služio bošnjačkom narodu na najljepši način. Prenosio je znanje o svojoj vjeri duboko svjestan činjenice da je lični primjer najbolji metod podučavanja.

Tešanjски kraj uvijek je davao, a i danas, daje veliku ulemu u islamskim znanostima.

Među njima istaknuto mjesto nesumnjivo pripada posljednjem tešanjskom muftiji Mesud-ef. Smailbegoviću. No, zaslužnim ljudima i duhovnim velikanima potrebno je odati dužno poštovanje koje im pripada.

Njihovo djelo i misao valja upoznati i prenijeti na generacije koje jesu i koje dolaze. Ono što najmanje možemo učiniti jeste da o njima ostavimo zapis, zapis koji govori o njima, ali i svjedoči o nama i našem odnosu spram njih. Nedopustiva je praksa i prvorazredan nemar da o ljudima poput Mesud-ef. Smailbegovića jedva da išta možemo pročitati. Ovo se najviše

odnosi na one koji, u duhovnom smislu, nasljeđuju lik i misao ovog učenog muftije. U tom smislu smjera i ovaj naš pokušaj. Naime, o životu, obrazovanju i radu posljednjeg tešanjskog muftije skoro da nema ništa napisano, izuzev teksta anonimnog autora napisanog povodom smrti uvaženog muftije u listu Bošnjak 1904. godine (XIV, 13, 2). Iz ovog teksta smo i crpili biografske podatke o Mesud-ef. U ovom tekstu iz 1904. g., između ostalog, čitamo: »U Tešnju, 20. marta 1904.

Dana 17.o.mj. uzjutra u sahat jedan ala turka puče žalostan glas po našem gradu da je neumoljiva smrt ugrabila između nas u 67. godini života našeg dobrog, nezaboravnog i velepoštovanog muftiju Mahmudi Mesud-ef. Smailbegovića. Kada je bila dženaza gotova, dođe mnogo svijeta pred rahmetlijinu kuću te ga iznese pred džamiju, a kada je bilo vrijeme da podne uči, malo i veliko se spremiše da zadnju počast oda rahmetliji. Bijaše svijeta toliko, ko nije došao prije na jedan čejrek u džamiju, nije mogao kasnije ući. Kad se je klanjalo podne, dođe još više svijeta na dženazu, a do mejtaša isprati dženazu i ovomjestino činovništvo. Nakon klanjanja dženaze otprati rehmetliju mnogo svijeta kao i djeca mektebi-ibtidaije i narodne osnovne škole do hladnog mezara. Kada su rahmetliju spustili u mezar malo je bio ko a da nije pustio suze, a kako neće?

Rahmetli muftija-ef. bijaše ona osoba i ona učenost koje u malo premca u Bosni imade, bijaše fekih, ali dobrotvor, darežljiv, dobroćudan, veliki sunnija i muttekija, a premda je bio u dosta visokim godinama vrlo liberalan čovjek (...)

Već smo spomenuli da je slavni bošnjački pjesnik Musa Ćazim Ćatić bio učenik Mesud-ef. Smailbegovića. Učenik je, u znak poštovanja spram svoga učitelja, ispjevao sljedeće stihove, iz kojih uočavamo u kojoj je mjeri učitelj utjecao na učenika i o kakvom se učitelju radilo:

NA GROBU MOGA UČITELJA

*(Merhum Mahmudi Mesud-ef. Smailbegovića,
muftije tešanjskog)*

Viš Tvoga groba, učenjače svjetli,
Bez daha, evo, k'o mramor sam stao:
Ledene tuge olovni je teret
Na srce moje i na dušu pao;
Pa vrh Tvog humka kvase bujnu travu,
A bl'jede usne drščući mi za Te
Fatihu šalju u daljinu plavu.
- Sjećam se živo - kako mladih dana
Na Tvom sam suncu svoje srce grijo.
Od Tvoga daha krila su mi rasla,
S Tvog sam vrela blagodatni pio.
Jest, svjetli traci Tvog velikog uma
Bijahu luča moje mlade duše,
Što pravoj stazi vodile su mene,
Gdje vječne sreće divne cvatu ruže.-
Oh, Tvoje čisto plemenito srce
Vazda je vrilo ljubavlju Islama,
A Tvoja žarka i pobožna duša
Puna je bila nebeskoga plama
S tog zemske megdje tjesne su joj bile:
Njoj se je visa neizmjernog htjelo,-
Pa vinula se u dženetske bašte;
I klonulo je Tvoje časno čelo,
Na kom je negda svako čitat mog'o
Svjetli odraz dubokoga znanja
I čistu ljubav pram Boga i vjeri:
Besmrtni biljeg tvoga živovanja!-
Viš Tvoga groba, učenjače sv'jetli,
Bez daha, evo, ko mramor sam stao:
Ledene tuge davni je teret
Na srce moje i na dušu pao,
Žalosti gorke crnim toli velom
Samrti mi Tvoja ovila je glavu,
I s mutnog oka suzice mi teku,
Pa vrh Tvoga humka kvase bujnu travu.
I bl'jede usne Tvog zahvalnog đaka
Fatihu za Te plavom nebu prate:
Ko blaga kiša s proljetnog oblaka,
Nek Bož'ji rahmet izljeva se na Te!

Tešanj, 28. augusta 1904.

Ova Ćatićeva pjesma objavljena je u listu "Behar" 6. redžeba 1322., odnosno 15. septembra 1904. godine (br. 10, str. 15).

List "Bošnjak" objavio je i jedan, čini se i jedni kojeg je napisao, članak muftije Mesud-ef. Smailbegovića, a koji predstavlja demantij da se je nalazio u krugu gdje je svirao Tamburaški zbor. Članak je i uperen protiv Tamburaškog zbora koji je, kako muftija ističe, nepoželjan sa islamskog stanovišta. (XII/1902, 16.2)

Osim navedenoga nismo uspjeli pronaći neki drugi tekst, bilo o Mesudu-ef. ili onaj kojeg on potpisuje.

Dakle, na osnovu spomenutoga, zaključujemo da je posljednji tešanjski muftija Mahmudi Mesud-ef. Smailbegović bio istinski učitelj svoga naroda, dostojni predstavnik uleme svoga vremena, primjerni vakif svoga grada, izuzetno obrazovan intelektualac i alim ondašnjih prilika. Ono po čemu je muftija Mesud-ef. Smailbegović ponajviše poznat u znanstvenoj javnosti jeste njegova privatna biblioteka. Naime, Mesud-ef. je bio veliki poznavalac orijentalnih jezika (arapski, turski i perzijski), a što ponajbolje zaključujemo na osnovu naslova iz njegove biblioteke. Muftijina biblioteka sadrži i nekoliko naslova na francuskom jeziku. Da li je Mesud-ef. poznao francuski jezik to ne možemo sa sigurnošću potvrditi.

Muftijina biblioteka danas je pohranjena u Općoj biblioteci grada Tešnja. U ovu biblioteku ona je prispjela 1969. godine, kada je Ferida Smailbegović iz Teslića poklonila gradu Tešnju privatnu biblioteku Mesud-ef. Smailbegovića. (Vrijedan dar Tešnju, Glas komuna, XII/1969., 529, 5). Do danas nije napravljen katalog knjiga muftijine biblioteke. Zapravo nije se ni znalo kakvo pisano blago je pohranjeno u biblioteci učenog Mesud-ef. Smailbegovića. Stoga nam čini osobito zadovoljstvo da je na nas pala ta čast da raskrijemo riznicu pisanog blaga koje već čitavo stoljeće pohranjeno leži i "čezne" da bude spoznato.

Prije nego što damo pregled djela biblioteke Mesud-ef. Smailbegovića skrenut ćemo pozornost na neke napomene koje nam se čine važnim.

Prilikom obrade ove biblioteke zatekli smo u Općoj biblioteci u Tešnju da se u sklopu mu-

ftijine biblioteke nalaze i djela koja po godini štampanja nisu mogla pripadati biblioteci Mesud-ef. Smailbegovića. Ona su kasnije pridodata od onih koji su čuvali ovu biblioteku do njenog prispjeca u Opću biblioteku u Tešnju. Ali smo ipak dali prikaz i ovih djela (233-281).

Naše interesovanje je smjeralo u pravcu da damo naslov djela, ime(na) autora mjesto i godinu izdavanja te znanstvenu disciplinu i jezik na kojem je djelo napisano. Tako smo i postupili, a tamo gdje nismo ustanovili spomenute reference one su i izostavljene. Budući da je biblioteka sastavljena od djela na arapskom, turskom i perzijskom jeziku (a nekolicina i na francuskom), a kako ovaj autor, nažalost, nije poznavalac turskoga niti perzijskoga jezika, otuda smo, kada su u pitanju djela na tim jezicima, pribjegli nekada izvorniku, a nekada prijevodu djela, temeljeći to na znanju arapskoga jezika, odnosno arebice, (staro)turskog i perzijskog jezika. Napominjemo da smo izostavljali imena štamparija u kojima su djela štampana. Iako se to čini važnim, u ovim slučaju postupili smo na taj način prvenstveno usljed činjenice da, prema našem mišljenju, taj podatak nije od suštinskog značaja za samo djelo koje je naš prvenstveni cilj.

Štamparije u kojima je većina djela štampana su: "Štamparija Muharem-ef. Bošnjaka", "Matbe'atu-l-amireh", "Matbe'a-l-alemije", "Matbe'at-l-usmanijje", "Matbe'atu-l-kubra el-emirijeh" i dr. Višetomna djela označavali smo rimskim brojevima, ona ispisana na margini oznakom: (m). A ukoliko je jedna knjiga sadržavala više djela, ta djela su navedena pod istim rednim brojem (pr. 76, 76a, 76b...). Naznačavali smo i ona djela koja imaju više primjeraka, ako su štampana iste godine i od istog izdavača (pr. 2x, 3x..).

Ako je neko djelo oštećeno ili u velikoj ili manjoj mjeri uništeno uredno smo i to naveli.

Neka djela nisu kompletirana, tj. izostaju određeni tomovi, što je uočljivo kada pogledamo mjesta na kojima smo naveli tomove.

I na kraju, recimo i to da smo upotrebljavali fonetsku transkripciju arapskog, turskog i perzijskog jezika prilikom izrade ovog kataloga koji, evo, iznosimo po prvi puta, u našu kulturu i znanstvenu javnost.

1. 2. EL-AHKAMU-Š-ŠER'IJJE FI AHWALI-Š-ŠAHSIJE / Omer Husejn el-Hišab, Fikh, arapski, -1315, -100 str.;
3. AHTARI KEBIR / Mustafa b. Šemsuddin Ahtari (Arapsko-turski rječnik), 1288, -480 str.;
4. AKSI-SADA / Nidžar b. Osman, Poezija i proza, turski, Istanbul, 1316;
- 3.a. TARIKATU-L-MUHAMEDIJJE WE-S-SIRETU-L-AHMEDIJJE / Bergivi, Akaid i arapski, - 353+219 str.;
5. ASIDETU-Š-ŠUHDE ŠERH KASIDETI-L-BURDE / Ahmed Haraputi, Poezija, arapski (m.) ŠERH KASIDETI-L-BURDE / Šejh Zade, Istanbul, 1306, -228 str.;
6. AHKAMU-L-ERADI / Omer Hilmi, Fikh, turski, Istanbul, 1301, - 82 str.;
7. AMME DŽUZ I SURA JASIN (Posljednji džuz iz Kur'ana), - 29 str.;
8. AMME DŽUZ (Posljednji džuz iz Kur'ana); - 110 str.;
9. BOSNA WE HERSEK: Vilajetska salnama (godišnjak Vilajeta BiH), Austro-Ugarsko izdanje, VII, Bosnische Post Turkiye, Sarajevo, 1306, - 124 str.;
10. BEHDŽETU-L-FETAWA-ME'A-N-NUKUL / Ebu-l-Fadl Abdullah Efendi El-Jekišehri, Fikh, arapski, - 346 str. (1309. godina ispisana rukom i naznačeno da je to godina kada je knjiga kupljena);
11. BAHRU-R-RAIK ŠERH KENZİ-D-DEKAİK / Ibn Nudžejm, Fikh, arapski (m.) MENHATU-L-HALİK 'ALE-L-BARHI-R-RAİK / Ibn Abidin, tom: I, II, III, IV, VI, VIII, - 420+390+370+404+316+592 str.;
12. BERIKATU ŠERH TARIKATI / Ebu Se'id el-Hadimi, Tesawuf, arapski, Istanbul, 1203, - 719 str., I;
13. DURRIJEKTA / Muhammed Esad, Akaid, turski, Istanbul, 1302, - 48 str.
14. DURRIJEKTA / Muhammed Esad, Akaid, turski (Udžbenik za mektebi-ruždiju) Istanbul, 1309, -92 str. 2x;
15. DURRIJEKTA / Muhammed Esad, Akaid, turski, Istanbul, 1316, - 48 str.;
16. DIVAN / Hafiz Širazi, Poezija, perzijski, 1257, 259 str. 2x.;
17. DIVAN BUHTURI / Ali b. Abdullah Širazi, Poezija, perzijski, Istanbul, 1300-259+260 str.; I, II;
18. DICTIONNAIRE / Samy-bey (Francusko-turski rječnik) Constantinople, 1901, 13 - 608... str.; (oštećen na kraju);
19. DA'WETU-L-DŽELDŽELUTIJE / el-Gazali, metodika, arapski (oštećena);
20. ED-DURRU-L-MENSUR FI TEFSIRI BIL ME'SUR / Dželaluddin Sujuti, tefsir, arapski (m.) TENWIRU-L-MIKBAS FI TEFSIRI IBN ABBAS / Fejruzabadi, Kairo, 1897 - I, II, III, IV, VI;
21. ED-DURRU-L-GALI ŠERH IRŠADIL-MUTEHALLI MIN SUNENI-N-NEBIJJI-L-'ALI/ Osman Vehbi Konjevi, hadis, arapski (m.) ŠERH HISNU-L-HASIN / Ali Kari, Mekka, 1304,- 420+ 416 str.; I, II;
22. ED-DURER ŠERH GURER / Mula Husref, Fikh, arapski, Istanbul, 1291, - 476+355 str. ; I, II;
23. DŽEDID MUGNI TULAB / Esiruddin Ebheri, logika, arapski, Istanbul, 1320, - 104 str.;
24. DŽUZ'U FL'ITIKADAT / et-Taberi (preuzeto iz knjige - MESALIKU-L-EBSAR FI MEMALIKI-L-EM-SAR / Šihabuddin el-Umri, akaid, arapski, 1311;
- 23.a. ZUBDETU-L-HENDESE / Abudlatif, geometrija, turski, Istanbul, 1310, - 95 str.;
24. DŽERIDE-L FERAID / Salih Efendi, Fikh, arapski, - 163 str.;
25. DŽEVHERETU-N-NEJREH ŠERH MUHTESAR KUDURI / Ebu Bekr b. Ali b. Muhammed el-Haddad el-Jemeni, fikh, arapski, Istanbul, 1301,- 420 str. I, II;
26. DŽELAL / Muhammed Siddik ed-Dewani, akaid, arapski, Istanbul, 1299,- 82 str.;
27. DŽUZ IZ KUR'ANA (28. džuz iz Kur'ana),- 28 str.;
28. DŽUZOVI IZ KUR'ANA (22. i 23. džuz iz Kur'ana),- 28 str.; (nepotpuno)
29. ĐULISTAN / Šejh Sadi Širazi, poezija, perzijski, Istanbul 1291, - 280 str.;
30. ELEMENTI TURSKOG GRAMATIKE ILI GRAMATIKA TURSKOG JEZIKA ZA JUGOSLAVIJU, TJ. DALMACIJU, CRNU GORU, SRBIJU I BOSNU / Ibrahim Edhem, Istanbul, 1311, - 267 str.;
31. ENWARU-T-TENZIL WE ESRARU-T-TE'WIL / Kadi Bejdavi, tefsir. arapski (m.) TEFSIRU-L-DŽELALEJN / Mehalli i Sujuti, - 716 str. I.;
32. FENNI MUSELLESAT / Muhammed Izet, trigonometrija, turski, Istanbul, 1318, - 234 str.;
33. EL-FETAWA EL-HINDIJE / Ibn Šihab, Fikh, arapski (m.) DŽAM'U-L-WEDŽIZ / Ibn Bezzaz, Kairo, 1310, - I, II, III, IV, V, VI.;
34. FETAWA FEJDIJE ME'AN - NUKUL / fikh, turski, - 560 str.;
35. FETAWA ALI EFENDI ME'A-N NUKUL /Ali Efendi Džemali, Fikh, arapski i turski, Istanbul, 1205,- 500 str.;
36. FETHU-L-KADIR /Kemaluddin Muhammed b. Abdulwahid es-Siwasi i Iskender (Ibn Heman), fikh, arapski; (m.) NETAIDŽU-L-EFKAR FI KEŠFI-R-RUMUZI-L-ISRAR /Šemsuddin Ahmed Kadi Zade, ŠERHU-L-INAJE 'ALE-L-HIDAJE /Muhammed b. Muhammed el- Baberti, HAŠIJETU ŠERHI-L-INAJE /Sa'd Čelebi, Egipat, 1316,- 544+461+447+533+112+452+516 str.; I,III, IV,V, VI, VII, VIII.;
37. GURRETU-L-MUNIRE ŠERH KEVAKIBI-L-MUDIE ili ŠERH KASIDE-I BURDE / Dijauddin, poezija, turski, 1311, - 373 str.;
38. GEOMETRIE / J. Dufailly, geometrija, francuski, Paris, 1902,- 423 str.; Librairie ch. Delegrave 15.;
39. HAŠIJETU 'ALA MUHTESARI-L-ME'ANI / Ed-Desuki, gramatika, arapski, -726 str.; I.
40. HAŠIJETU HARAPUTI 'ALA TUHFETI-L-'AWAMIL / Haraputi, gramatika, arapski, (m.) TUHFETU-L-'AWAMIL / Bergivi MU'REBU-L-'AWAMIL / Zejni

- Zade, 1298,- 328+87 str;
41. HAŠIJETU KARA HALIL 'ALA FENARI / Halil b. Hasan, logika, arapski, Istanbul, 1306, - 232 str.;
 42. HAŠIJETU - L- DŽEDIDE 'ALA ALI-KOŠI / Sejjid Hafiz, gramatika, arapski,- 310 str.;
 43. RISALETU-L-VAD'IJA / Kadi Izzuddin el-Idži, etimologija, arapski, Istanbul, 1297, -100+103 str.;
 44. HAŠIJETU 'ALA DŽAMI / Abdulgafur Lari, gramatika, arapski, Istanbul, 1294, - 592 str.;
 45. HAŠIJETU 'ALA ABDILGAFUR / Salakuti, gramatika, arapski, 1217,- 232+412 str. I, II.;
 46. HAŠIJETU KUFİ 'ALA LARI / Kufi, gramatika, arapski, Istanbul, -1284-356 str.;
 47. HAŠIJETU KOSTELI 'ALA ŠERHI-L-'AKAID / Kosteli, akaid, arapski,- 328 str.;
 - 46.a. METN 'AKAID / Neseфі, Akaid, Istanbul, 1308, - 108 str.;
 48. HAŠIJETU ISMA'IL EL-KELENBERI 'ALA EL-DŽELAL MINE-L-'AKAID / Ismail el-Kelenberi, Akaid, arapski, Istanbul, 1309,-525 str.;
 49. HAŠIJETU 'ALA ŠERH METNI TELHIS / Ed-Desuki, gramatika, arapski, Istanbul, 1309,- 670 str. II.;
 50. HAŠIJETU MIR'ATI -L-USUL / Muhammed el-Izmiri, gramatika, arapski, Istanbul, 1309, -468+469 str. I, II.;
 51. HAŠIJETU REDDI-L-MIHTAR 'ALA DURRI-L-MUHTAR ŠERH TENWIRI-L-IBSAR / Ibn Abidin, Fikh, arapski, Kairo, 1307, 674+747+497+574+568 str.; I, II, III, IV, V.
 52. HAŠIJETU-D-DURER / Abdulhalim, Fikh, arapski, Istanbul, 1270,- 480+898 str.; I, II.;
 53. HAŠIJETU 'ALA ŠERH DŽELAILI-L-MEHALLI 'ALA DŽEM'I-L-DŽEVAMI / Ibn Subki, Fikh, arapski, Kairo, 1309,- 275 str. I, II.;
 54. HAŠIJETU LARI 'ALA KADI-MIR / Lari, logika, arapski, 1310, 94 str.;
 55. HAŠIJETU MUHARREM / Abdurrahman b. Muhammed el-Džejmi, Gramatika, arapski, Istanbul, 1320, -512 str. II.;
 56. HAŠIJETU KARA DAVUD 'ALA TESAWURAT / Kara David, logika, arapski, Istanbul, 1285, -204 str.;
 57. HAŠIJETU-L-MUBHEJTETU / Muhammed Hamdi, gramatika, arapski, Istanbul, 1316,-320 str.;
 58. HAŠIJETU 'ALA HAŠIJETI 'ISAMUDDIN 'ALA ŠERH KAFIJE / Muhammed Emin Uskudari, gramatika, arapski, Istanbul, 1289, -520 str.;
 59. HIZBU-L-KEBIR / Ebu Hasan eš-Šazili, tesawuf, arapski, 1311, -624 str.;
 60. HATEMU-L-ENBIJA' / Dželal Nuri, sira, perzijski, Istanbul, 1322, -302 str.;
 61. HAJRATU-L-HISAN FI MENAKIBI-L-IMAM EL-E'AZAM EBU HANIFE / Šihabuddin Ahmed b.Hadžer el- Hejtemi el-Mekki, biografija, arapski, 1304,- 80 str.;
 62. HALEBI SAGIR / Ibrahim el-Halebi, Fikh, arapski, 1301,- 462 str.;
 63. HILJETU-N-NADŽI (Komentar na Halebija), arapski, Istanbul, 1299, -562 str.;
 64. HALEBI SAGIR JA'NI GANIJETU-L-MUMTELA ŠERH MUNIJETU-L-MUSALLA / Ibrahim el-Halebi, Fikh, arapski, Istanbul, 1275,- 299 str.;
 65. HALEBI SAGIR / Ibrahim el-Halebi, fikh, arapski.;
 66. HAŠIJETU 'ALA MIR'ATI-L-USUL / Ahmed b. Muhammed Tarsusi, gramatika, arapski, Istanbul, 1289, -232 str.;
 67. ITTIHAFU-S-SADETI-L-MUTTEKIN / Muhammed Zubejdi zvani Murteda (Komentar na Gazilijin IHJA' ULUMI-D-DIN), arapski, Kairo, 1198-1202, 10 tomova.;
 68. ISTORIJA VELIKIH DRŽAVA / Ahmed Dževdet, povijest, turski, Istanbul, 1290, -364+426+456+49-2+382+268 str.; II, III, V, VII, IX, X.;
 69. EL-ITKAN FI 'ULUMI-L-KUR'AN / Es-Sujuti, tefsir, arapski, Kairo, 1306,- 209+214 str. I, II.;
 70. IRŠADU-S-SARI LI ŠERH SAHIHI-L-BUHARI / Kastalani, hadis, arapski (m.)
SAHIH MUSLIM
ŠERH NEVEVI, 1307, 515+474+441+440+438+467+47-8+481+455+483 str.;
 - I, II, III, IV,V, VI, VII, VIII, IX, X.;
 71. IZHAR MU'REB / Zejni Zade, gramatika, arapski, -306 str.;
 72. ISTALEHATU-S-SUFIJJE FIHI VARIDETU FI FUTUHATI-L-MEKIJJE / Ibn Arebi, Tesawuf, arapski, -175 str.;
 73. 'ISAM 'ALA DŽAMI / Isamuddin Isfarani, gramatika, arapski, Istanbul, 1300,- 286 str.;
 74. IMTIHAN / Muhammed Hulusi, gramatika, arapski, Istanbul, 1320, -151 str.;
 75. ILM HISAB / Matematika, turski, 1311,- 368 str.;
 76. KEŠF-Z-ZUNNUN / Katib Čelebi, enciklopedistika, arapski, Istanbul, 1310,-591+626 str.; I, II.;
 - 76a. KITAB FIKHI-L-LUGAT VE ESRARI-L-'AREBIJJE / Ebu Mensur b. Ismail Es-Se'alebi, arapski, Kairo, 1317, -720 str.;
 77. KITABU-L-ES'AF FI AHKAMI-L-EWKAF / Burhanuddin b. Alijj Tarabulsi, Fikh, arapski, Kairo, 1292, -123 str.;
 78. KITABU NEDŽATI-L-ERVAH FI AHKAMI-N-NIKAH / Ahmed ed-Dari et-Temimi, Fikh, arapski, RISALA TETEALLEKU B'ED'IJJETI TAWAF VE-SASA' VE TAVAFIL-L-VEDA' VE'AREFE (nedostaje prve dvije stranice), turski, Kairo, 1298,...3 - 68+38 str.;
 79. KITABU-L-MUHARREM HAŠIJETU DŽAMI / Muhamharrem, Gramatika, arapski, Istanbul, 1220, -757 str.;
 80. KUDSIJU-L-'IRFAN FI TEFSIR SURETI-N-NEDŽM MINE-L-KUR'AN / Muhammed Fevzi Efendi, Tefsir, arapski, Istanbul, 1300,-140 str.;
 81. EL-KAFIJE / Ibn Hadžib, gramatika, arapski.;
 - 81a. IZHAR/Bergivi; AWAMIL/Bergivi, Istanbul, 1302,- 99 str.;
 82. KAVAID FARISIJJ / Hafiz Ibrahim (Gramatika perzijskog jezika),- 44 str.;
 83. EL-KAVLU-L-DŽEJJID / Muhammed Zihni, Poezija, turski, Istanbul, 1304, -672 str.;
 84. KASAS ENBIJA' WE TEWARIH HULEFA' / Ahmed

- Dževdet, povijest, turski, - 337+519 str; III;
85. KITAB ELIF BA / Ebu-l-Hadždžadž Jusuf b. Muhammed el- Belvi, retorika, arapski, Istanbul, 1287,- 55-2+592 str. I, II,;
86. KITAB TA'LIMI-L-MUTEALLIMI, TARIKU-T-TE'ALLUM / Šejh Burhanuddin ez-Zernudži, Istanbul, 1292,-46 str,;
87. KITAB MEKAMATI-L-HARIRIJE / Hariri, književnost, arapski, Kairo, 1277,- 424 str.;
88. KITAB HAJATI-L-HAJEVANI-L-KUBRA / Kema-luddin ed-Dimejri, zoologija, arapski (m.) KITAB 'ADŽAIBI-L-MAHLUKAT / El-Kazvini, 1309, -336 str. I,;
89. KULLIJAT / Ebu-l-Beka', Leksikon, arapski, Istanbul, 1253,- 430 str.;
90. KITABU-L-JEWAKIT VE-L-DŽEWAHIR / Abdulwehab Šarani, akaid, arapski (m.) KITABU-L-KIBRITI-L-AHMER FI BEJAN 'ULUMI-Š-ŠEJHI-L-EKBER / Abdulwehab Šarani, Kairo, 1306, - 344 str. I,II,;
91. KITABU-S-SAWAIKI-L-MUHARRIKATI FI REDDI 'ALA EHLI-L-BIDI' VE-Z-ZENDEKAT / Ahmed b. Hadže el-Hejtemi, Akaid, arapski (m.) TATHIRU-L-DŽINAN VE-L-LISAN 'ALE-L-HUTURI VE-T-TUFUWIHI BI SAB SSEJJIDINA MU'AWIJE B-EBI SUFJAN/ El-Hejtemi, Kairo, 1307, -164 str.;
92. EL-KEŠŠAF / Zamahšeri, tefsir, arapski, Istanbul, 1308,- 574+739 str. I, II. (m.) KITABUL-INTISAF / Muhammed b. Mensur el-Džezzami el-Iskanderi; EL-HAŠIJETU-L-FA'IKA FI ZATI-L-BAHIRETI VE-T-TEKARIRI-R-RA'IKA / El-Džurdžani; KITAB TENZIHI-L-AJAT 'ALA EŠ-ŠEWAHIDI-L-EBJAT / Muhibuddin Efendi.
93. KITABU-L-KUDUR / Ebu-l-Hasan el-Kuduri el-Bagdadi, Fikh, arapski, Istanbul, 1304, - 144 str.;
94. KITABU MEKASIDI-L-ESNA ŠERH ESMAILLAIL-HUSNA / Ebu Hamid el-Gazali, akaid, Kairo, 1322,- 130 str.;
95. KUR'AN (oštećeno prvih 12 stranica), 1301,- 140 str;
96. KUNUZU-S-SIHATI WE JEWAKITU-L-MUNHATI / Muhammed b. Sulejman Tunisi, medicina, arapski, Kairo, 1321,- 248 str.;
97. KITAB ESASI-L-IKTIBAS / Gijasuddin el-Husejni, Poezija, arapski, Istanbul, 1298, -187 str.;
98. KITAB BEDI'I-L-INŠA' WE-S-SIFAT FI-L-MUKATIBATI VEL MURASELAT / Šejh Mer'i b. Šejh Jusuf b. Ebi Bekr b. Ahmed el-Mukaddisi, korespondencija, arapski,- 229 str;
99. TARIHU-L-FELASIFEH / Es-Sejjid Abdullah Efendi (Prijevod sa francuskog na arapski), Filozofija, arapski,
100. LIV'ATU-Š-ŠAKI WE DEM'ATU-L-BAKI / Salahu-uddin Halil b. Ibk Es-Safidi, Istanbul, 1301, - 229+157+58 str.;
101. KIFAJETU-L-MUBTEDA FI-TATASRIF / Bergivi, gramatika, arapski, Istanbul,- 28 str.(nepotpuno);
102. KASIDETU BURDE / Imam Busiri, poezija, arapski, Istanbul, 1315,- 64 str.;
103. KIRAETI FENNIJETH / Grupa autora (Hemija, zanati, čuvanje zdravlja, temelji poljoprivrede, baščovanluk), turski, Istanbul, 1321, -722+892 str; VI,;
104. LUGATI SEBHA-I SIBJAN / Meriši, gramatika, turski, 1315, -39 str.;
105. LEGONS DE GEOMETRIE ELEMENTARIE / Jacques Hadamard, geometrija, francuski, Paris, Libraire Armand Colin, 1901,- 582 str;
106. LUGAT EDŽNEBIJE 'ALAVELI OSMANIJJE / Husejn Remzi, rječnik, Istanbul, 1298, - 58 str;
107. EL-MUSLUKU-L-MUKSIT FA-L-MENSIKI-L-MUTEWESSIT/Ali Kari, Fikh, arapski (m.) KITABU ED'IJETI-L-HADŽDŽI WEL-'UMRI WE MA JETEALLEKU BIHIMA / Kutbuddin el-Hanefi, 1303, - 199 str;
108. METALI'U-L-ENWAR FI-L-HIKMETI VE-L-MEN-TIKI / Siradžuddin Muhammed b. Ebu Bekr el-Ermeni, filozofija i logika, arapski,
- 108.a. LEWAMI'U-L-EBRAR / Tahtawi, logika, arapski, Istanbul, 1886,-352+204 str;
109. MEDŽLISU IRŠADIJA / Muhammed Emin b. Muhammed b. Husejn, Istanbul, 1324, -462 str.;
110. METALI'U-L-MUSERRAT BI DŽELAI DELAILI-L-HAJRAT / Muhammed b. Ahmed b.Jusuf el-Fasi (m.)DELAILLU-L-HAJRAT/ el-Džezuli, Kairo,18-92,-268 str;
111. MERAHU-L-FELAH ŠERH NURI-IDAHA / Hasan b. Amar b. Ali Eš-Šurenbali, Fikh, arapski (m.) NURU-L-IDAHA / Et-Tahtawi, Kairo, 1321,- 132 str;
112. MEFATIHU-L-GAJB-ET-TEFSIRU-L-KEBIR / Fahrudin Razi, Tefsir, arapski (m.) TEF SIR EBU SU'UD, Istanbul, 1308, 524+518+488+598+580+5-32+794+548 str.; I, II, III, IV, I, VI, VII, VIII,;
113. MEDŽME'U-L-ENHUR / Šejh Zade, Fikh, arapski, Istanbul, 1289,- 744 str; 2x,;
114. MEBARIKU-L-EZHAR FI ŠERH MEŠARIKI-L-ENWAR / Ibn Malik, Hadis, arapski, 1311,- 316+358 str;
115. MERAHU-L-ERWAH / Ahmed b. Ali b. Mesud, Gramatika, arapski;
- 115a. IZZI /Izzudin ez-Zeddžani, gramatika;
- 115b. MAKSUD (Sintaksa)
- 115c. BINA (Morfoloģija)
- 115d. KITAB EMSILE (Morfoloģija)
- 115e. ŠERH EMSILE, (Morfoloģija), 1268,-131 str;
116. MULADŽAMI / Ibn Hadžib, gramatika, arapski,- 341 str;
117. MENŠEETU 'AZIZIJEH FI ASARI 'USMANIJEH / Sunbul-zade Vehbi Efendi, 1286,- 262 str; II,;
118. MEDŽMU'A-T-TURAB 'ALA LISANI-L-EDEB / Eser Nadir, Književnost, arapski,- 352 str;
119. MEŠAHIRU-N-NISA' / Muhammed Zihni, povijest, turski, Istanbul, 1295, - 429 str;
120. MULTEKA-L-EBHUR / Muhammed b. Ibrahim el-Halebi, fikh, Istanbul, 1291,- 234 str.;
121. MIZANUL-L-INTIZAM / Ahmed Sidki b. Ali el-Bursevi, logika, Istanbul, 1303,- 319 str.;
122. MEMALIKI OSMANIJJE WE TARIH DŽUGRAFIJA LUGATI / Ali Dževad, Povijest i geografija,

- turski, Istanbul, 1314, - 647 str.; II.
123. MUHTESAR SARF OSMANIJJ (Sažetak gramatike osmanskog jezika), Istanbul, 48 str.;
124. MUHTESARU-L-ME'ANI / Taftazani, gramatika, arapski, Istanbul, 1304, - 232 str. 2x;
125. MATLUB ŠERH MAKSUD / Es'ad el-Mukafaat, gramatika, Istanbul, 1291, -152 str.;
126. MIR'ATU-Š-ŠU'UN / Jusuf Sead, povijest, turski, Istanbul, 1316, -408 str.;
127. MU'REBU-L-IZHAR / Zejni Zade, gramatika, arapski, Istanbul, 1301, -256 str.;
128. MERAKU-L-FELAH ŠERH NURI-L-IDAHA / Hasan b. Amar b. Ali Eš-Šurenbali, fikh, arapski, 1292, - 194 str.;
129. MUHSIN EL-KAJSARI'ALE-L-ENDELUSI / Muhsin el-Kajsari, metrika, arapski, Istanbul, 1303, -59+11 str.;
130. MU'REBU-L-KAFIJEH / Zejni Zade, gramatika, arapski, Istanbul, 1301, -416 str.;
131. MU'DŽEMU-L-ADAB / Ibrahim Efendi (Zbirka uputa o odgoju), turski, 1297, - 159 str.;
132. EL-MUKTEDAB / Muhammed Zihni, gramatika, turski, Istanbul, 1303, -313 str.;
133. MEDŽMUU'L-METUN / priredili: Sejjid Muhammed, Abdulwahidi et-Tubi i Sejjid Omer Husejn el-Hišab, (Zbirka djela iz različitih naučnih disciplina), arapski, Istanbul, 1306, -349 str.;
134. MUNTEHABAT LUGATI OSMANIJJE / Ilaveli, Rječnik osmanskog jezika, 1300, -477 str.;
135. MEDŽME'U-L-ENHUR / Šejh Zade, fikh, arapski, Istanbul, 1301, - 676+744 str. I, II;
136. MEWAHIB LI DINIHI TERDŽUMESI ME'ALIM EL-JEKIN / Imam Kastelani, preveo: Abdulbaki (m.) ŠEMAIL ŠERIFE TERDŽUMESI / Imam Tirmiz, preveo: Hasamuddin Nakšibendi, hadis, turski, 1316, - 496 str.;
137. MEWDU'AT 'ALE-L-KARI / Ali el-Kari, gramatika, arapski, -114 str.
138. MUHTESAR ŠEMAIL ŠERIF / Imam Tirmizi, hadis (prijevod), turski, Istanbul, 1304, -283 str.;
139. MEKAMIMU-L-AHLAK / Ebu 'Ala et-Tibrisi, Edeb, arapski (m.) TEHZIBU-L-AHLAK FI TATHIRI-L-I'RAK / Ibn Miskewejh, Kairo, 1303, - 114 str.;
140. MUDŽMEU-L-EMSAL / En-Nejsaburi Mejdani, književnost, arapski (m.) KITABU DŽUMHURETI-L-EMSLA / Abdullah en-Nahwi, 1310, -338+283 str. I, II;
141. METUL 'ALA ET-TELHIS / Taftazani, gramatika, arapski, Istanbul, 1310, - 482 str.;
142. MEFHUMU-L-IZHAR, gramatika, turski, Istanbul, -159 str. (oštećen prvi list knjige);
143. MEDŽMU'ATU-L-KASAIID / Grupa autora, (Zbirka kasida o Muhammedu, a.s.), arapski, Istanbul, 1265, -65 str.;
144. MEBADIU HIKMET AHLAK / Ibn Rešad, Ahlak, (nepotpuno, 10-78. str.);
145. MIŠKATU-L-ENWAR / El-Gazali, Tesawuf, arapski, Kairo, 1322. (nepotpuno);
146. MEVLUD / Ibrahim Efendi, Istanbul, 1305, (oštećene zadnje stranice, a zadnja 28. str. nedostaje);
147. MEWDU'ATU-L-'ULUM / Taškupri Zade Ahmed Efendi, preveo s perzijskog Kemaluddin Muhammed Efendi, bibliografija, Istanbul, 1313, -712+844 str. I, II.;
148. MUHTESARU-S-SAHHAH/Abdulkadir er-Razi, (Rječnik), arapski, Istanbul, 1310,-28 str.;
149. MIR'ATU-L-USUL ŠERH MERKATI-L-WUSUL / Mula Husrev, Fikh, arapski, Istanbul, 1308, -370 str.;
150. MES'ELETU TERDŽUMETI-L-KUR'AN /Mustafa Sabri, Tefsir, arapski, Kairo, 1301;
151. EL-MUNKIZU MINE-D-DALAL /el-Gazali, tesawuf, arapski, Istanbul, 1287,- 70 str. (nedostaju 15., 16., 17. i 18. stranica);
152. MIZRAAKLI ILM HAL /Ebu Su'ud Efendi, fikh i akaid, turski (Većina knjige nedostaje, odnosno od 8-105. str. a ukupan broj str. je 119).;
153. MIR'AT MEDŽELE (pravni propisi u sudstvu), turski, Istanbul, 1302, -70 str.;
154. NUZHETU-L-MUNŠE'AT /Rifat Havadži, (epistologijski priručnik), arapski, 1299, -176 str.;
155. NAHVE DŽUMLESI /Ibnu-l-Hadžib, gramatika, arapski, Istanbul, 1305, -64 str.;
156. NEJLU-L-IRBI FI MUSELESATI-L-'AREBI /Šejh Hasan Halili, Poezija, arapski; (m.) TAKRIRAT TUSERRI-L-HEMUM WE TEDŽELLUBI-S-SURUR /Hasan Halili, Kairo, 1301, -110 str.;
157. NEKI IZVACI IZ NENASLOVLJENOG DJELA (Akaid, Fikh i Hadis), arapski;
158. O ČUVANJU ZDRAVLJA /Hakim-paša Zade, Medicina, turski, Istanbul, 1322, -46 str.;
159. PERZIJSKI RIJEČNIK /Sejjid Husejn Remzi (nedostaju prve dvije stranice),622 str.;
160. POUKE IZRAŽENE U STIHU /Sejjid Ahmed Efendi (Kasida na turskom jeziku) 1288.,-481 str.;
161. PRILOG (85 ajeta iz sure el-Bekare iz Kur'ana), -21 str.;
162. POEZIJA I PROZA /Ebul Abbas Muhammed b. Jezid el-Muberrred, turski, Istanbul, 1286,-716 str.;
163. RIJEČNIK /Hasan Hilmi Efendi (Arapsko-turski rječnik), Istanbul, 1305,- 1272+1464+1263 str. I, III, IV.;
164. RUHU-L-BEJAN /Šejh Ismail Hakki, tefsir, arapski, 1306, - 978+996+683 str. I, II, III, IV.;
165. RISALE TA'AM /Sejjid Muhammed Šukur, (Rasprava o hrani), turski, 1273, -120 str.;
166. RISALE 'UKUDI-L-UDHIJJE /Muhammed Emin Efendi, Fikh, turski;
- 166a. MENASIKU-L-HADŽDŽI-Š-ŠERIF /fikh, turski;
- 166b. ŠERH HAZA EKMELI-D-DINI'ALA VESIJJETI-L-IMAMI E'AZAM /Muhammed b. Ahmed el-Baberuti, akaid, arapski.;
- 166c. VASIJJA /Ebu Hanife, akaid, arapski;
- 166d. BIRIŠEHIDAKI VASIJE /Selanikili Teufik, akaid, turski, 1230, -42+48+87+8+15 str.;
167. SEBAKU-Z-ZEHEB FI MA'RIFETI KABAI-L-AREBIJJE /Ebul-Fewz Muhammed Emin el-Bagdadi,

- (Poznavanje genealogije arapskih plemena od Adema, a.s.) Bagdad, 1280, -117 str.;
168. SUNEN /Nesai, hadis, arapski; (m.) ZEHRU-R-RIBA' /Sujuti ;(m.) HAŠIJETU-L-IMAM MUHAMMED B. ABDULHADI EL-HEREFI, Kairo, 1312,- 367+-337 str. I. III.;
169. SAHIH /Tirmizi, hadis, arapski, 1292, -366 +342 str; I, II.;
170. SALNAME VILAJET BOSNA (turski), 1286, -106 str.;
171. SIRRU INSAN /Dijar Bekir, tefsir, turski, Istanbul, 1312,- 244 str.;
172. SUK DŽEDID /Dijauddin Efendi, fikh, turski, Istanbul, 1284,- 539 str. 2x.;
173. SALATU-L-FEJDIIJE /Ibn Arebi, tesawuf, arapski, 1298, -623 str.;
174. ŠERHI-Š-ŠIFA' /Ali el-Kari, akaid, arapski, Istanbul, 1300, -764 str. I, II.;
175. ŠERHU-Š-ŠIFA' /Šihabi, akaid, arapski, Istanbul, 1267,- 565+764+592+596 str. I, II, III, IV.;
176. ŠERHU-L-KASIDETI-N-NEWENIJJETI/Osman el-Arejani, akaid, arapski,-175 str.;
177. ŠERH DELAILU-L-HAJRAT /Dawud Efendi, Fasi, turski, 1309,- 856 str.;
178. ŠERIJATSKO SUDAČKO PRAVO, oštećeno, nema korica, nedostaju str. od 45-208.;
179. ŠURUTU SALAT /Husejn Sabri, fikh, turski, 1314, (nepotpuno, 51-70. str.);
180. ŠERH FIKHI-L-EKBER /Ali el-Kari, akaid, arapski;
- 180a. FIKHU-L-EKBER /Ebu Hanife, Akaid, arapski, Istanbul, 1303, -366+8 str.;
181. ŠERH SA'DUDDIN KONJEWI 'ALA BERKIVI / (priručnik o islamskom vjerovanju), turski, 1308, -187 str.;
182. ŠERH NIJAZI 'ALA ŠERIL BERKIVI LIL KONJEVI, akaid, turski, 1298, -430 str. 2x.;
183. ŠERHU-L-BINA /Muhammed el-Kufvi, gramatika, arapski, Istanbul, 1301,- 96 str.;
184. ŠERH TARIKATI MUHAMMEDIJJE /Ebu Seid Hadimi, akaid, arapski, Istanbul, 1302, -744 str.;
185. ŠERH EBJATI-T-TELHIS WE-L-MUHTESAR / Mustafa Isamuddin, filozofija, turski, 1299, -272 str.;
186. ŠERH METNI-Š-ŠEMSIJJEH /Kutbuddin Razi, logika, arapski, Istanbul, 1302,- 190 str.;
187. ŠERH DURRIJEKTA /Husejn Husni, akaid, turski, 1293, -216, str. (nedostaje prvih 14 str.);
188. ŠERHU-L-KIFAJETI-L-MUBTEDA /Šejh Ahmed, sintaksa, arapski, Istanbul, 1299, -135 str.;
189. ŠERH ŠIR'ATI-L-ISLAM /Ali Zade, fikh, arapski, Istanbul, 1289, -583 str.;
190. ŠERH IZHARI-L-ESRAR /Mustafa b. Hamza, gramatika, arapski, 1288, -300 str.;
191. ŠERH ISAGUDŽI /Baskidži Zade Efendi, logika, arapski, 1287,-291 str.;
192. ŠERHU-Š-ŠERIF 'ALEL MEWAKIF /Sejjid es-Sened Ahmed Idži el-Kadi, Akaid, arapski, Istanbul, 1286, -635 str.;
193. ŠERHU-L-KAFIJE /Muhammed b. Hasan er- Rida', gramatika, arapski, Istanbul, 1297,- 457 str. I.;
194. ŠERH HATIMEH 'ALA SAHIHI-L-MUWETTA /Sejjid Muhammed ez-Zakani, hadis, arapski; (m.) SUNEN /Ebu Dawud, Kairo, 1280, -399+380+380-+252 str. I, II, III, IV.;
195. ŠERH MEKAMATI-L-HARIRIJE /Ahmed b. Abdulmumin el-Kajsi eš-Šenši, književnost, arapski, Kairo, 1306, -335+356+360 str. I, II, III.;
196. ŠERHU-L-MUALLEKATI S-SEB'A /Ahmed Husejn ez-Zewzuni, književnost, arapski, Aleksandrija, 1292,- 140 str.;
197. ŠERH 'ALAKATI LI MUSANNIFIK /Hafiz Sejjid Efendi, gramatika, arapski, Istanbul, 1302,-136 str.;
198. ŠEJH RIDA'ALA EŠ-ŠAFIJJEH /Šejh Rida Isterabadi, sintaksa, arapski, Istanbul, -396 str.;
199. ŠERHU-Š-ŠAFIJJETI FI-T-TASRIF /Abdullah b. Muhammed el-Husejni, sintaksa, arapski, Istanbul, 1273,- 246 str.;
200. EŠ-ŠAFIJJET /Ibnu-l-Hadžib, sintaksa, arapski, Istanbul, 1302, -58 str.;
201. ŠUKER ILETUN MAHSUS HIFZI SIHAT /Halimpaša, medicina, turski, Istanbul, 1322, -75 str.;
202. ŠERH KASIDETI BANET SUAD /Abdullah b. Hišam el-Ensari, poezija, arapski (m) HAŠIJETU IBRAHIM EL- BADŽUNI, Egipat, 1304,- 92 str.;
203. TEFSIRU-L-KADI BAJDAVI ME'A HAŠIJETU ŠEJH ZADE /tefsir, Istanbul, 1292-1303,- 488+676+486+-399+462+484+503+502+376str; I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII (dva primjerka drugog toma);
204. TARIKATU MUHAMMEDIJJE /Hadži Osman Zeki, Tesawuf, turski, 1308,- 445 str.;
205. TAKRIR MIR'AT /Mustafa el-Vejdini, fikh, arapski, Istanbul, 1310,- 639 str.;
206. TEKMILETU-L-BINA /Mustafa b. el-Mejhalidži, (Gramatika arapskog jezika), turski;
- 207a. MAKSUD, sintaksa, arapski;
- 207b. ILM HISAB, matematika, turski;
- 207c. ILM HAL SAGIR, akaid, turski, Istanbul, 1317, -100-+44 (nepotpuno) str.;
207. TADSIKATU HAŠIBESI /Mufti Zade, logika, arapski, 1279, -242 str.;
208. TEFSIRU-L-KUR'ANI-L-'AZIM /El-Mehalli i Es-Sujuti, tefsir, arapski; (m.) LUBABU-N-NUKUL FI ES-BABI-N-NUZUL /Es-Sujuti KITAB FI MA'RIFETI-NNASIH VEL- MENSUN Ebu Abdullah Muhammed b. Hazm, 1313, -148 str. I, II.;
209. TARIKATU-L-MUHAMMEDIJJE /Muhammed b. bir Bergivi, akaid, arapski, Istanbul, 1290, -319 str.;
210. TEDRIBU-R-RAWI FI ŠERH TAKRIBU-NENEWAWI /Es-Sujuti, hadis, arapski, Egipat, 1307, -380 str.;
211. TERDŽUME KEDUSI LIL MUKANTARAT VEL-DŽEJB /Kedusi (Određivanje vremena pomoću sprave od ¼ isječka kružnice koja se zove RUB' TAHTA), turski, -39 str.;
212. TERTIBU-Z-ZIBA (Index kur'anskih ajeta po slovi-ma tzv. Tertibu-z-ziba od Hadži Saliha Nazima b. Muhammeda b. Ismaila po mushafu h. Osmana), -103 str.;

213. TARIHU-L-KAMIL /El-Esir el-Džezeri, povijest, arapski; (m.) TARIHU MURUDŽI-Z-ZEHEB WE ME'ADINI-L-DŽEWHER /El-Mes'udi,- 220+224+-180+ 242+198 str.; I-II, III-IV, V-VI, VII-VIII, IX-X, XI-XII.;
214. TABEKATU-L-KUBRA /Sejjid Abdulwehab Šar'ani, tesawuf, arapski; (m.) KITABU ENWARI--L-KUDUSIJJEH FI BEJANI ADABI-L-'U-BUDIJJEH /Šar'ani, Kairo, 1316, -162+154 str. I, II.;
215. TENZILULLAHI-L-AJAT 'ALA EŠ-ŠEWAHIDI MINE-L-EBJAT ŠERH ŠEWAHIDI-L-KEŠŠAF /Muhibuddin Efendi, tefsir, arapski, -156 str.;
216. TAKRIZAT MINE-L-'ULEMAI-S-SADAT /Abdulmedžid eš-Šertubi ez-Zehri, Poezija, arapski, Kairo, 1316, -95 str.;
217. ET-TEJSIRU F'ULUMI-T-TEFSIR /Abdulaziz Ahmed ed-Dumejri, tefsir, arapski, (m) ELFIJE FI TEFSIRI GARIBI-L-KUR'AN /Ebu Zura' Iraki, 1310,- 167 str.;
218. TELHIS X MIRKATI-L-WUSUL /Kazvini, gramatika/fikh, arapski, Istanbul, 1303,- 60+38 str.;
219. TUHFETU-S-SUKUK /Dibag Zade, fikh, turski, Istanbul, 1259,-175 str.;
220. TENBIHU-L-GAFILIN /Semer kandi, ahlak, arapski, Istanbul, 1291, -182 str.;
221. TERDŽUME-I KADI MIR LIL FADIL IKRIMANI /Istanbul, 1266, -124 str. (nedostaje prvih 30 strana), turski.;
222. TA'LIMAT, 3X, Sarajevo, Vilajetska štamparija,-16 str.;
223. TERDŽUME-I KULIZARI KAWAID FARISIJJ (Objašnjenje gramatike perzijskog jezika), perzijski, nepotpuno.;
224. VEDAJIFAU KUDAT TERDŽUMA /Sejjid Hasan Sidki, fikh, turski, 1291, -155 str.;
225. VUDŽUHU-L-'IRAB VE-L-KIRA'AT FI DŽEM'I-L-KUR'AN /Ebu-l-Beka', tefsir, arapski, (m) ES'ILETU WE EDŽUBETU MIN GARIB EJ ET-TENZIL,- 301 str.;
226. VELEDIJE /Abdulwehab b. Husejn b. Vilijuddin, dijalektika, arapski, Istanbul 1302,-131 str.;
227. ZUBDETU-L-ISRAR WE ZANNI /Ebu Ali i Šihabuddin el-Maktul, Istanbul, 1308, -272 str.;
228. EZ-ZERI'ATU ILA 'ILMI-ŠERI'AH /Abdulkadir Sar'druddin, fikh, turski, Istanbul, 1311, -146 str.;
229. ŽIVOT I ZDRAVLJE KOSE, GLAVE I BRADE /Dr. Muljuddin, medicina, turski, Istanbul, 1322,- 31 str.;
230. EL-ABBASETU UHTU-R-REŠID /Džur-dži Zejdan, povijest, arapski, Egipat, 1911,- 186 str.;
231. AKAIID WE AHLAK /A. Kadić (ili nauka o islamskoj vjeri i čudorednosti za niži stupanj), arebica, Sarajevo, IDŠ, -59 str. 2x.;
232. ALL-ISLAM /Paul Schmitz, njemački, Leipzig, Wilhelm Goldmann Verlag, 1937, -260 str.;
233. ANTIQUITE ROMAINE, francuski, Paris, Librairie Armand Colin, -476 str.;
234. D'ARITHMETIQUE /P. Leysenne, francuski, Paris, Librairie Armand Colin, 1909, -375 str. 2x.;
235. DRUGI ILMIHAL (za drugi razred mektebi-ibtidaje u BiH) Sarajevo, IDŠ, 1920, -46 str.;
236. DŽUZ AMME / Sarajevo, 1351, -30 str. (U štampariji Omera Šehića);
237. FENNU TERBIJJEH /M. Sati', pedagogija, arapski, Istanbul, 1325, -159 str.;
238. GODIŠNJAK SALNAMA za 1920. god., turski, Sarajevo, IDŠ, 1920,- 81. str.;
239. GLASNIK IVZ /Nezavisne države Hrvatske, Sarajevo, 1942, X. br. 6.;
240. GLASNIK VIS-a, Sarajevo, 1966, XXIX, br. 1-2.;
241. EL-HIDAJE, Sarajevo, 1944, VII, br. 11-12. Vlasnik i izdavač: El-Hidaje, Organizacija Ilmijje Nezavisne države Hrvatske.;
242. EL-HIDAJE, Sarajevo, 1943, VII, br.6.;
243. EL-HIDAJE, Sarajevo, 1943, VI, br.12.;
244. EL-HIDAJE, Sarajevo, 1942, V, br. 7-8.;
245. EL-HIDAJE, Sarajevo, 1943, VI, br.5.;
246. HIKJMET, Tuzla, 1350 (1931), III, br. 26.;
247. HIKJMET, Tuzla, 1349 (1931), II, br. 21-22.;
248. HIKJMET, Tuzla, 1350 (1931), III, br. 25.;
249. HAZRETI OMER, NAJVEĆI MUSLIMANSKI VLADAR /Hafiz Muhammed Hamdi, Sarajevo, 1935, -162 str. III dio.;
250. ISTIKLAL MUDŽAHEDELERI /Omer Rida, Istanbul, 1342, -36 str.;
251. JARIN (Politički žurnal muslimana), 8. august 1930. 1346, 4 str., turski, Adr. Hrisiss n. 76 Xanthie "GREECE".;
252. KITABU-N-NIKAH /Sejfullah Proho, fikh, arapski, Sarajevo, IDŠ, 1334, -228 str. 4x.;
253. L'ISLAM /Henri Lammens, francuski, Bar, GUI, LA-TERZA FIGLI, 1292,- 270 str.;
254. L'HYGIENE MODERNE /Dr. J. Hericourt, francuski, Paris, Ernest Flammarion, 1910, 349 str.;
255. MUALLIM (list za pouku i staleške interese mualima i imama u BiH), arebica, Sarajevo, IDŠ, 1328/9 (1910/11), -210 str.;
256. MUFESSAL WE MEWDAH KITABETI RESMIJJE /Nuri, Korespondencija, arapski, Istanbul, 1325, -179 str.;
257. MEVLUD /Hafiz Salih-ef. Gašević, arebica; Sarajevo, ID, 1326, -16 str. 2x.;
258. MEVLUD /Salih-ef. Gašević, arebica; Sarajevo, IDŠ, 1337, -14.str.,
259. MEVLUD /Salih-ef. Gašević, arebica; Sarajevo, IDŠ, 1347, -16 str.,
260. MEVLUD /Hafiz Seid Zenunović (Ili rođenje najvećeg i posljednjeg Božijeg poslanika Muhammeda, a.s.), arebica, Sarajevo, IDŠ, 1358 (1940), -14 str.;
261. MUHAMMED, A.S. (život i rad u najkraćim potezima)/ H. Mehmed Handžić (drugo izdanje), Prva muslimanska nakladna knjižara, 1943, -40 str.;
262. MEKTEB (Salnama za muslimansku godinu 1325), arebica, Uredio i izdao: Muhamed Džemaludin, Sarajevo, IDŠ, 1325, -138 str.;
263. MUALLIM (Glasilu muslimanskog mualimskog

- i imamskog društva za BiH u Sarajevu), Sarajevo, 1331 (1913), br. 11-12.;
264. MUALLIM Sarajevo, 1330 (1912), br.2.;
265. EN-NEKIRU 'ALA MUNKIRI-N-NI'MEH /Mustafa Sabri el-Kawkawi, arapski, Bejrut, 1342, -229 str.;
266. PUTOVI /Sutahi Lutfi, (Preveo: Ahmed Sanih), geografija, perzijski, Istanbul, 1329, -604 str.; Ilustrirano;
267. PRVI ILMIHAL (Za prve razrede mektebi-ibtidaije u BiH), arebica, Sarajevo, IDŠ, 1912., -33 str.;
268. PRAVILA UDRUŽENJA BOSANSKO-HERCEGOVAČKE ILMIJE, arebica, Sarajevo, IDŠ, 1912, -33 str.;
269. PET VELIKIH POKLONSTAVA /Hazim Muftić, Izdavač i nakladnik: Prva muslimanska nakladna knjižara, Sarajevo, 1943, -32. str.;
270. SIHAT WE HAJATU-L-ISLAM /Dr. Muhjuddin, medicina, turski, Skadar, 1325, -110 str.;
271. ŠERK URDUSUNDE, Istanbul, turski, 1331, -87 str.;
272. TEDŽVID (Drugo popravljeno i popunjeno izdanje) arebica, Sarajevo, Izdanje Vakufske direkcije, 1936, -30 str.;
273. TEDŽVID EDALJE BOSNEVIJE /Puška Zade Ibrahim b. Salih, Sarajevo, 1325, -48 str., arebica.;
274. TEDŽVID EDALJE BOSNEVIJE /Puška Zade Ibrahim b. Salih, Sarajevo, 1325, -48 str., arebica.;
275. TERDŽUMAN MEVLUDSKI NA JEZIKU BOSANSKI /Sarajli(ć) Arif, Mehmed-begova štamparija, 1329, -19 str.;
276. TRAITE D'ARITHMETIQUE /P. Leyssene, francuski, Paris, Librairie Armand Colin, 1910, -538 str.;
277. TAKVIM
 - za 1954 (1373-74), Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 100.;
- za 1955 (1374-75), Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 104.;
- za 1956 (1375-76), Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 103.;
- za 1957 (1376/77) Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 127.;
- za 1958 (1377-78) Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 83.;
- za 1960 (1379-80) Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 90.;
- za 1961 (1380-81) Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 111.;
- za 1962 (1381-82) Sarajevo,

- Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 91.;
- za 1963 (1382/83) Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u NR BiH, str. 110.;
- za 1964 (1383/84) Sarajevo,
 Udruženje Ilmije u SR BiH, str. 155.
278. ZUBDETU-L-HAKAIK TERDŽUMESI GAJETU-L-DEKAIK /Nesef (Mesnevijska na perzijskom jeziku), tesavuf, perzijski, 1291, -112 str.;
279. ZUBDETU-T-TA'RIFAT /Muhammed Rušdi, (Priručnik), 1301, -56 str.;
280. ZBIRKA DOVA (MEDŽMUATI DUASI) /Musa el-Emedi, turski, 1325, 30 str.; (nepotpuno), Muhammed Nijazi;

DODATAK

Rukopisna djela biblioteke Mesud-ef. Smalibegovića

281. PEND-NAMA (Knjiga pouka). Autor: Feriduddin Attar, perzijski, književnost, prepisivač: Hafiz Nesuh b. Salih Izmiri, 1222.;
282. DOVE I SALAVATI H. HASANA I HUSEJNA R.A. Napisao: Mula Se'id Abdurrahman Salih sin Ahmeta Misrije, 1223.;
283. HAZA KITABU ISMETULLAHI 'ALE-L-DŽAMI (Knjiga Ismetullaha na džamija) Autor: Ismetullah Isamuddin Isfarani, arapski, gramatika. prepisivač: Muhammed Munib Bosnevi, 1287.;
284. VIRDOVI ZA SVAKI DAN U HEFTI (Duhovni zazivi) arapski; prepisivač: ? 1325.
285. MEVLUD Autor: Sulejman Čelebi, turski, književnost. Na sredini rukopisa potpisano je ime Munla Ragib Efendi, kasaba Tešanj, i datirano je na 17.09.1921., na arapskom jeziku. Također, na početku rukopisa navedeno je ime Mustafa, a datirano je na 25.09.1925. Tu je navedeno ime Tešnja i Gazi Ferhad-begove medrese. Na prvom listu rukopisa spominje se godina 1322. (1904.). Dakle, zaključujemo da je ovaj rukopis nastao 1904. godine u Tešnju, u Gazi Ferhad-begovoj medresi. Prepisivač nije poznat. Pod navedenim imenima su oni koji su se koristili ovim rukopisom u medresi, a nakon njih, na više mjesta u rukopisu, navodi se ime Kruške Ibri iz Miljanovaca, kome je vjerovatno pripadao ovaj rukopis.

m

Summary

The Library of Mesud ef.
Smailbegović

Almir Fatić

The author attempted to present the basic biographical data on the last Muftija of city of Tešanj, Mesud ef. Smailbegović (1834-1904). Despite poor material available on his biography, the author succeeded in presenting us with some of the facts on the life of Mesud ef. Smailbegović.

Muftija Mesud ef. Smailbegović was considered a great spiritual person of the city of Tešanj by the end of the 19th century. He was a teacher, a worthy representative of the ullemma of his time. Mesud ef. Smailbegović was also an exemplary vakif (benefactor) of his town and an extremely educated intellectual and alim. He was also a muderris (professor) of the Gazi Ferhatbey's medressah in Tešanj. One of his students was a famous Bosniac poet, Musa Ćazim Ćatić, who wrote, a famous poem titled On the Grave of my Teacher, in honor of his dead teacher.

However, Muftija Mesud ef. Smailbegović was better known for his private library, consisting of the books in Arabic, Turkish, Persian, French and Bosnian language and of a number of manuscripts. This library is housed today in the General Library of the city of Tešanj.

The middle section of this text in fact focuses on this library. The catalog of his library has not been made to date. In fact, no one was even aware of the expanse of the written treasure conserved in this library. We are therefore honored that we have an opportunity to reveal this treasure, hidden for almost a century.

This work includes the catalog or the review of the books of the library of the last Muftija of city of Tešanj, Mesud ef. Smailbegović, which in fact represents our basic task. The catalog contains 285 bibliographical units.

موجز

مكتبة مسعود أفندي اسماعيلبيغوفيتش

المير فاتيتش

لقد حاولنا في هذا المقال تقديم المعلومات الأساسية عن حياة آخر مُفتٍ في مدينة تيشان مسعود أفندي اسماعيلبيغوفيتش (١٨٣٤ - ١٩٠٤). وبالرغم من ندرة المعلومات الذاتية التي حصلنا عليها، إلا أننا خرجنا بنتيجة تقول بأن مسعود أفندي كان ظاهرة روحية ضخمة في مدينة تيشان في نهاية القرن التاسع عشر الميلادي. لقد كان معلماً حقيقياً لأبناء شعبه، وممثلاً مشرفاً لعلماء عصره، وواقفاً مثالياً في مدينته، ومفكراً واسع الثقافة وعالم ذلك الزمان. كان يعمل مدرساً في مدرسة الغازي فرحات بك في تيشان، ومن تلامذته الشاعر البوشناق الشهير موسى كاظم تشاتيتش الذي نظم قصيدة يرثي فيها أستاذه بعد وفاته عنوانها: على قبر معلمي.

والأمر الذي اشتهر به مفتي تيشان مسعود أفندي اسماعيلبيغوفيتش في الأوساط الثقافية والعلمية في بلدنا هو مكتبته الخاصة التي تضم كتباً باللغات العربية والتركية والفارسية والفرنسية والبوسنية، إضافة إلى عدد من المخطوطات، وتُحفظ هذه المكتبة اليوم في المكتبة العامة لمدينة تيشان.

ونحن في هذا المقال قد ركزنا على مكتبة المفتي، إذ أنه حتى يومنا هذا لم يتم أحد بفهرسة محتوياتها، ولا يعرف أحد القيمة الحقيقية لهذا الكنز التي تضمه هذه المكتبة. ولذلك يشرفنا أن أتاحت لنا الفرصة لنكشف من خلال هذا المقال لأوساطنا الثقافية عن هذا الكنز المكتوب الذي كان مستورا طيلة قرن كامل.

إذن فنحن قدمنا في هذا المقال فهرستا أو قائمة بالكتب التي تضمها مكتبة آخر مفتٍ لمدينة تيشان مسعود أفندي اسماعيلبيغوفيتش، وهذا هو الهدف الأساسي المرجو من هذا المقال، والفهرست يشتمل على ٢٨٥ وحدة مكتبية.